

Հ Ա Յ Յ Ա Ս Տ Ա Ն

Լ Ր Ե Պ Ի Ր

ՔԱՂԱՅԵՆ, ԵՕՊԵՅԻՆ, ԲԱՆՏՈՒՐԵԿԱՆ ԵՒ ԸՌԵՒՏՐԵԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ զրուսւոյ 100 :
Այս Լրագիրը ամեն երկուշաբթի օրերը կը հրատարակուի :
Պոչտին գուրու գացած Լրագիրներուն փոստային ծախքը առեցին ջրոյ է :

Իր շահին համար չուր մը հրատարակելու զոչոչ զիսի ջնարկ տոցին 40 փարսոյ :
Նորաստից քրոջ ծանուցումը մը քիչ է :
Գուրուսին կիսով համարներուն փոստային ծախքը իրկոց զիսի ջնարկ :

ՔԱՂԱՅԵՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕԼԻՍ 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

— Հոկտեմբեր 2. երկուշաբթի օրը վեհափառ ինքնակալը զինուորներուն համար շինուած հազուադէպ համբարանայր (էլյիսե ամպարին) դնաց. որ սուլթան Վահան միլիթին մօտերն է. և հին շինուած և սակաւին շինուելու վրայ եղած հազուադէպ տեսաւ և հաւանեցաւ : Սեփազոր տէրութեան բարձրաստիճան գործակալները, և և այն ամէն պաշտօնատէրները որ վեհափառ կայսրը տեղ մը պայտըութեան երթալու ըլլայ նէ հետը գտնուելին սովորութիւն եղած է, անոնք ամէնն ալ հին ներկայ էին :

— Կայսերական պալատին բարձրագոյն պալատներէն երբեմն Պոլսէն Երասի կառավարութեան տեղակալ մեծարգոյ Քեամիլ պէկը Վանայ և Հաքեարի կառավարութեան տեղակալ անուանեցաւ Բիբիբախի աստիճանով :

— Երբեմն Ռուսիայի տեղակալ մեծապատիւ Հիւսէին փաշայն Երասի տեղակալ անուանեցաւ :

— Երկրագործութեան ժողովոյն անդամ մեծարգոյ Վահան Սիֆէֆեանին Երասի կառավարութեան տեղակալ անուանեցաւ :

— Կայսերական պալատին արտապետութեան պատիւր ունեցողներէն մեծարգոյ Իոհէմ պէկը Երասի տեղակալ անուանեցաւ :

— Պոստայի ընդհանուր կառավարութեան բարձրագոյն

տիւ խոյրէտտին փաշայն տղան մեծարգոյ Սահմուտ պէկը Բիբիբախի տեղակալ և աստիճան ասաւ :

— Նոյն բարձրաստիճան փաշայն խորհրդական գրքագիր մեծարգոյ Սալիմ էֆենտին բարձրագոյն գրքարան երրորդ աստիճանի գործակալներուն պատիւր և պատուոյ նշանը ընդունեց :

— Բօնիայի կառավարութեան բարձրագոյն խորհրդական փաշայն որ ժամանակէ մը ի վեր Կաստան գնուցուցի կը կենար իրեն քանի մը կարեւոր գործերը լուծողներէն համար, այս օրերս Կաստանգը նուազօրինակ ճամբայ ելաւ իր պաշտօնին տեղն երթալու :

— Երկրագործի կառավարութեան արտաքին գործոց տեսչութեան մօտ ժամանակներս ելող մեծարգոյ Յարութիւն պէկը սեպտեմբեր 30 ին շաբաթ օրը Սեփազորի վարչութեան ընդհանուր շտաբի գեներալ մայրաքաղաքս հասաւ :

— Յունաց տէրութեան կողմէն Կաստանգը սօրիս նստող գեներալը Պ. Տէրեանի, ասկէց առաջ իւր հայրենիքը երթալով, և ուրիշ պաշտօնի վրայ անցնելով, Պ. Սեփազորին նոյն տէրութեան կողմէն Կաստանգը սօրիս գեներալ գալու ընտրուեցաւ :

— Հիւսիսային Երասիի միացեալ նահանգաց կառավարութիւնը իմանալով որ օսմանեան մեծարգոյ տէրութիւնը միտք ունի հին յատուկ գեներալ մը խրկելու, շատ ուրախացաւ. և Վաշինգտոն քաղաքը պատրաստութիւն կ'ըլլայ որ հին հասած ատենը արժանաւոր պատուով ընդունուելու թիւն յուշուենն :

— Ինկիլիզի տէրութեան կողմէն Կաստանգը սօրիս նստող գեներալը Սիր Սեփազորը Քեամիլի միջնորդական ծովը պարտուելու և մինչև Բօնիոյ նաւահանգիստը ճանապարհորդութիւն մը ընելու մտք իր հրամանին տակը եղած շտաբներուն

մեկուկը ամոյս Չին Քի. օրը մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ, և շաբաթ իրիկուն վերադարձաւ :

— Նիցադ ուրբաթ գիշեր (սեպտեմբերի 29) ժամ 4ին կամ 5ին ատենները պատահած փոթորիկին ժամանակը քանի մը տեղ կայծակ ինջեր և բարձր ծառերը զարկեր էր : Սեփազոր տէրութեան շտաբներուն մեկուն ալ միջին սիւնին (օրթա տիրէկին) զարկեր ու անյայտ եղեր էր : Բարեբաղբաբար նաև ուն մեջ գտնուած վառօջներուն համբարանոցին չի դաւաւ. չէ նէ ծանր վնաս կ'ըներ :

— Նախուտ գիւղին գրեթէ կեդրոնը կայծակը ծառ մը զարնելով բուրնկուց, որ սիրաւ վառիլ գիւղացիք հրգեհ կարծելով իրար անցում մը եղաւ. բայց բանն ինչ ըլլալը իմացան նէ հանգարտեցան :

— Նոյն գիշերուան անձրեւէն պատճառած ջրոյն շատութիւնը շատ վնասներ ըրաւ Օրթագիւղ և Բուսու շէջմէ գիւղերը :

— Երկրագործի փոխարքայութեան երկիրները կարծիք ծովին եղերքը Բէնէհ բուսած քաղաքին մօտերը պատուական ծծուճի (քիւքիւրտի) հանք գտնուեցաւ. և առատութիւնը անանկ է որ Սիւնիայէն եկած ծծուճէն շատ վար գնով կրնայ ծախուիլ. որով հիմախոց յայտնի եղած բան մըն է որ Սիւնիայի ծծուճէն յարգը պիտի ինայ. ուրիշ տեղեր Բէնէհինը անկէց աղէկ կ'երեւն : Երկրագործի կառավարութիւնը առջի բերանը այս հանքը գեներալ աստիճանի տիրոջը ձգած էր. բայց հիմա դիտաւորութիւն ունի որ գետինը գնէ օրինաւոր գնով. և իւր հաշուին բանեցնեն :

— Տեղւոյս բարձր իւրեաներէն սեպտեմբեր 25ին (13ին) գրուած նամակէ մը հետեւեալ տեղեկութիւնը կուտայ :

Իւրեաներէն տակաւին բարձրագոյն գաղափար չէ. այսօր չորս հոգի բուսուեցան. և չորսն ալ մեռան : Սեփազորներուն մեկը Սուհամիտ

ԲԱՆՏՈՒՐԵԿԱՆ

ՀԻՒՆԻՆԵՆՈՑԻ

ՆԵՐՔԻՆ ԲԱՆՏՈՒՐԵԿԱՆ

Այսօր բարեկարգութեան մէկն ալ վարձային է, այսինքն լաւ կ'ըլլայ, որ հիւանդներուն անկողինն ալ ու ձախ կողմերը մէկ մէկ պարիկ վարձայր կ'առնուած ըլլայ, որպէս զի հիւանդին համար կամ շարժարարը չեղան ուրիշին : Այս վարձայինները ուրիշ աղէկութիւն մը ալ ունին. իրենց շատ ու քիչ երկրագործ սրահին կամ սենեակին օդն ալ կ'երկրորդեն. կամ թէ որ հիւանդին մէկը մեռնելու ըլլայ քովին չի տեսար :

Վերջապէս հիւանդանոց շինողն պետք է բժիշկներու հետ խորհրդակցելով շինել հիւանդանոց, և ոչ թէ միայն ճարտարագիտի ապրանքները Գարձալ պէտք է լաւ մտք առնել տեղը, գիւղը, ջուրը, լոյսը, հաստատուել կանոնները և կառավարութիւնը, հիւանդանոց սովորութիւնը բարձր և կրօնը, նա մանաւանդ հիւանդանոցի հաստատուելու, և այն, Ստեղ կարգի դնելով սկսողը աղէկ հիւանդանոց շինած կ'ըլլայ, հիւանդները օգուտ քաղած կ'ըլլան, բժիշկըն ալ օգտակար ծառայութիւն մը ընել կարող կ'ըլլայ :

ԻՆՍՏՐՈՒՄ ԶԻՒՆԱՆԱՑ

Հիւանդը երկու անգամ զայն միջնորդը, անոր օգնութիւն ընել կարելին չափ, թէ մէկ քրիստոնէական պարտք մը է, բայց հիւանդները նայել գարնանէլ քանի և որքան մը փանդանոցն պարտքը քրիստոնէական և մարդասիրութիւն պնդուական : Այն խեղճերը որ բնութեան իմաստը և կարեւոր պիտոյքը զուրկ ինտէն ետեւ, հիւանդութեանը ալ բուսուած շարժար կը տանջուին, անոնք կ'ընեն

ինչ մեծ միջնորդութիւն չեն զգար, երբ տեսնան որ հասարակութիւնը իր ստակով, բժիշկը իր արհեստով, հոգաբարձուները իրենց անհատական շնորհքով անհատութեամբ կը ջանան, որ հիւանդաց օգնութիւն ընեն, և իր օգուտ չափ կը մարտնչուին արտաքին կողմը զանոնք անպարտն մահուան ժամկէն : Ասանկ անհատութիւնը արգարեւ մեծ վարձ ու մեծ փառք ունի : Երանի անոնց, որ արտաքին կ'աշխատին :

Որ և էջ հիւանդանոց պարտաւոր է ունենալ հոգեւոր բժիշկ, մարմնաւոր բժիշկ, հոգաբարձուք, և մշակք :

Հոգեւոր բժիշկին պարտքն է հիւանդաց միջնորդութիւն տալ հոգեւորապէս, հիւանդին ցար, գիտն թէ, կը թիշոյ, երբ հիւանդը լսէ հոգեւոր խրատ մը և ընդունի հոգեւոր քաջութեան թիւն մը, և երբ իր խոջովի միջնորդ համբերութեամբ և սիրով անոններուն համար յաւիտեական և ցանկողի կենաց վրայ հաւատով յուսով և սիրով վառուած ըլլայ : Հոգեւոր բժիշկը շատ կերպ միջնորդութիւն կրնայ տալ հիւանդաց, զորքիսակ քաջութեան զանոնք որ համբերութեամբ քաշեն, և յորքիսակ, որ գոհացող ըլլան Ստուծոյ պարգեւաց, անկեղծ երախտագիտութեամբ անն օր օրին ազգը, իրենց յատուկ բարեբախտեք ու իրենց համար աշխատողները, և այն : Ըստ էկեղեցական կանոնի բրիտանաց ազգաց մէջ, որ զիւրեք նա իրեր են հիւանդաց ձրիտոյն ծառայելը ի փառս Ստուծոյ : Ասանկ էկեղեցականները իրաւ ազգային երախտագիտութեան արժանի են, և մեծ վարձ անշուշտ կ'ընդունին Ստուծով :

Իսկ մարմնաւոր բժիշկին պարտքն է իր խելքը, իր բարեմեայ փորձը, իր ջանքը, և իր հմտութեան անկողն զնել այն խեղճութեան օգուտն համար գրեթէ ամէն ատեն : Ըստ բժիշկի կան, որ առանց վարձու կ'աշխատին, բայց շատ ալ կան, որ թէպէտ շատ ու քիչ վարձ կ'առնեն, սակայն վարձքն իրաւ աւելի կ'աշխատին արտաքին : Նաեւ շատերն ալ օրն երկու անգամ հիւանդտես կ'երթան. բայց կը զուրկըն, թէ մէկ անգամ հիւանդտեսութիւնն ալ բաւական է, թէ որ բժիշկը հարկաւոր հարցոյ վարձքն ընէ առանց ճանձրութեան, ու գեղը ձարէ, բժիշկին պետք է գրով տայ գեղը, և գրածը միշտ անկողնուտ պահել տայ ի վրայութիւն : Նոյնպէս և կերակուրը, պահ

պատուութեան Եղանակները և այլ կարեւոր պատուները գրով նշանակել, և գեղաները պարտաւոր է ի գործ գնել ամենայն ճշգրտութեամբ և հաւատարմութեամբ : Գարձալ բժիշկին գործն է նայել հիւանդաց առ հասարակ կերակուրը, հազուադէպ, անկողինին, կան կարաւորները և այլ պիտանի պիտոյքը բժիշկին, գիտութեամբ և հաւատարմութեամբ անօրինաւոր պիտի ըլլան : Կերակուրը ամէն հիւանդաց նոյնպէս մէջ գրեթէ շատ պարզ է ստակը քիչ, բայց մարտնչ, շաղաւանդը և անկողինները ազդեալուտ և զիմացուց կուտեն շինուած են : Անկողինները թէ երկաթեայ ըլլան, և թէ փայտեայ, գետնին քիչ մը բարձր ըլլալու են, որ խնամութեանն պիտի ըլլան, և անկողիններուն ամէն կողմը հով բանի :

Ասանկ մանր մանր բայց պիտանի ծանօթութիւններ շատ կան, որ բժիշկին ազգարարութեան կրթանքներ, կամ ուրիշ բարեմանութեան և բժշկական գիւրքի կը թողու մը :

Ի վերջոյ առ ալ բնութեւն հիւանդանոցի բժիշկները պարտաւոր են գրել իրենց հիւանդանոցներու մէջ կեղծ գացած մարտնչ անուանները, անոնց հիւանդութիւնները, ևս և անոնց արուած գեղերը, անոնց քանիքն առողջանալը և քանիքն մեռնելը : Յետոյ տասներկու ամիս վրայ մէջ գրուածները մէկ տեղ ժողովով ապել տալու են : Այս կերպ տեղեկութիւնները մեծ լոյս կուտան բժիշկաց, մեծ քաջութեան թիւն են հոգաբարձուաց և հասարակաց, մեծ միջնորդութիւն են հիւանդաց և կարօտերոց, Լիոն քաղաքի և Փարիզի շատ հիւանդանոցները ամէն տարի տասնի տեղափոխել կը հրատարակեն : Երանի, թէ ամէն հիւանդանոց հանք տասնի տեղափոխել, այն ատեն ամէն մարդ կը հասկընար, թէ հիւանդանոցի համար եղած ծախքը անօրուտ են և զիւր, թէ օգտակար : Բայց երանի, որ այն գրուածներուն մէջ սուտ կամ չափաւորութիւն բնաւ չի գտնուեր :

Պիտի շարունակում է :

Այն փառաբանական փոփոխությունները, որոնք հարկ է դնել հայ ազգականությանը, և կրթության որ շատ խելացի և ճարտարի մարդ մըն էր: Քանի մը ժամանակէ ՚ի վեր թէպէտ հիւանդութենէս բռնուողներ կային, բայց մեռնիլ պատահած չէր, ասոնց մեռնիլը հիւանդութեանը սատականալուն նշան մըն է: Բայց բնակիչներուն սիրտը զգալի կերպով երկիւղ մը ազդած չէ: Ամէն մարդ իր բանին գործին կը պարասի, առաջ այս հիւանդութեանս երեսէն ամէն տուն մէկ մէկ քանակով դարձած էր: Հիմա անանկ բան չի կայ: Այսօրէն ալ այս հիւանդութեանս պատճառած երկիւղը վերցաւ, և Վրդաս փառայն ալ Այսօր մտաւ: Եւ մարմնի կողմանէ առողջութիւնը շատ աղէկ, բայց սրտին մէջ ծանր հոգ և միտաւորանքութիւն մը ունենալու յայտնի նշաններ կը սենտուի: Աստուծաւ յայտնի չէ: Ինչ որ է նէ, գործերն ալ փոխած է: անանկ որ՝ առաջ որ ամէն մարդ ասկէց գոհ էին, հիմա տրտունջ ընող շատ կայ, իրաւունք ունին մի, չունին մի: ստուգելու չափ տեղեկութիւն տրուած չի կայ:

Մեծարոյ Յարուածիւն պէտքի քաղաքէս մեկնիլը, որ 13ին (սեպտեմբեր 1ին) կոտորածիւնը շատ երթալու ճամբայ բռնեց, քանի մը փոփոխութիւններու առիթ եղաւ: Մեծարոյ Մտեփան պէտք արտաքին գործոց տեսուչ, և մեծապատիւ Իսահակ փառայն տեղափոխուած գործոց տեսուչ անուանեցաւ: Առաջուկները ամառայն մինչեւ կէսը աղէկ գային, ետքը թուրքան, բայց ընդհանրութեամբ (զահրէի) առաջուկը ինչ էր նէ հիմա ալ նոյն է:

Հարկի դաւանին կցորդ Քիլիս գիւղաքաղաքը զոքը զեւրոպայէ ամառ մէջ սաստիկ փոթորիկով մը անձրեւ գալով կարկուտ ալ ինչեր է, և կարկուտներուն մէջ մինչեւ յիսուն տրամ ծանրութեամբ հիտորներ դանուէր է: Անձրեւին շատութենէն հեղեղներ ելելով շատ այգի և պարտեզ և ցորենի կալ (խարման) կոխեր և շատ փնաս տուէր է: Տասն հոգիէ շափ մարդ ալ կորսուած և ինչորդէ քիւմ կան: Այսու ամենայնիւ, փոթորիկին սաստկութիւնը տիրած տեղը միայն երկու ժամու ճառագարնի չափով ըլլալով այն սահմանէն դուրս փնաս մը պատահած չունի:

Նոյն ամառ մէջ անանկ մէկ տարբութիւն մը կը խեր է որ՝ շատ տարիէն ՚ի վեր անանկ տարբութիւնը չէ, և այս տարբութեանս հետեւութիւնը բուն Հարկի քաղաքը և Քիլիս գիւղաքաղաքը շատ մարդիկ ջերմի և տենդի (սրժմայի և հիւմայի) բռնուէր են: Բայց գոհութիւն աստուծոյ, մինչեւ հիմա այս հիւանդութենէս մարդ մեռած չի կայ:

Ամէն տարի սովորութիւն է որ Ազգունձաօլա մեծ տոնավաճառ կ'ըլլայ, և ամէն տեղերէն ալ ապրանք և ինչք շատ գալով կառավարութիւնը իրեն պարտականութիւն սեպած է ասոնց ապահովութեանը վրայ հսկել: Այս տարի ալ տոնավաճառը սկզբունք մինչեւ վերջացած ժամանակը ամէն կերպ զգուշութիւնը և ապահովութիւնները եղան: Իտրէնի բարձրագոյն կուսակալը Իտրէնի մինչեւ Ազգունձաօլա տանող ճամբուն վրայ բազմութիւն ձիաւոր զօրք կայնեցուց, որ մէկ վաճառական մը յիշեալ տոնավաճառը երթալու ատենը այս զօրքերէն բաւական մարդիկ անոր կ'ընկերանային թէ երթալուն և թէ դառնալուն, մինչեւ ամէն վտանգէ ազատ ապահով տեղ մը կը հասցունէին: Օրն ալ շատ աղէկ երթալով տոնավաճառը քսան օր մը բռնեց, և վեհափառ ինքնակալին հօր հովանաւորութեան տակը բոլոր վաճառականները և արուեստաւորները կատարեալ ապահովութիւն և հանգիստ տեսնելով ինքնակալին պատուական կենացը համար աղօթող եղան:

Կոտորածիւնը պարզիւրէն քանիք լրագիրը Ազգունձաօլայի տոնավաճառին վրայօք Իտրէնիցէն հոկտեմբեր 3ին (սեպտեմբեր 21) գրուած նամակէ մը տեսնելով յետագայ տեղեկութիւնները լրագրայ: Արքիւն չորս տարիներուն պէս այս տարի ալ ապրանք ծախելու և առնելու եկողները շատ էին: Բայց որքան կը յուսացուէր նէ շահաւոր բան մը չեղաւ: Պոսնայի կողմերէն և ուրիշ տեղերէն ապրանք առնելու համար եկող մարդոց կարաւանը չեկաւ, ուստի Պուքրէի և Իտրէնի և Պիլիպի վաճառականներուն բերած ինչքերը շատ ստակ չըրին: Այս և տարիին տեղի փնասը վաճառականներուն մտքին համար քաջած նեղութենէն պատճառեցաւ: Վաճառականները տեղւոյն կառավարութեանը մէկ աղբրագիր մը տուին, ինչորդով որ մարտին տեղը հոն գացող վաճառականներէն մէկ որոշեալ տուրք մը առնուի համարմանութեամբ, որովհետեւ հոս մարտ անունով

առնուածը տեղութեան գանձուն համար չէ, տոնավաճառին պատճառովը պատահած քաղաքական ծախքերուն տեղը լեյքներու համար է, և կըրնար այս ծախքին ամբողջը համեմատութեամբ վաճառականներուն վրայ բաժնելով: Այս աղբրագիրը այս տարուան համար օգուտ մը չունեցաւ, որովհետեւ տոնավաճառը բացուելու օրերը հասած ըլլալով պէտք եղած տեղեկութիւնները ստանալու և անոր համեմատ կարգադրութիւնները ընելու ժամանակ չէր մնացած:

Չեռագործներ (մանիֆադուրա) ամէն տարուան չափ չի բռնեցան և ասոր պատճառը միայն մարդ չէր, առաւելագոյն այն էր որ մեծամեծ վաճառականները Ռուսիայի երեւելի քաղաքներուն ամէնուն մէջն ալ ասանկ ապրանքներ ծախելու մարդիկ դրած են, որ ապրանքը լրատմաբար քանի կը ծախուի նէ անոնք ալ նոյն գնովը կուտան, և պայմանագրով (վաւէն) ալ անանկ ընդարձակ կուտան որ տոնավաճառին պայմանագրով այն ընդարձակութիւնը չունի:

Սուրճը և շաքարը շատ երես չունէին, շատն ալ վար գնով ծախուեցան: Չիլիտ քանի մը սընտուկ բան հաղու ծախուեցաւ:

Կառավարութիւնը շատ աղէկ պահպանութիւն ըրաւ: Այս ճամբաները և ոչ տոնավաճառին ժամանակը քաղաքին մէջ գողութիւն կամ ուրիշ անկարգութիւն չի լուսեցաւ: Բարձրագոյն խոյրէտոյն փառայն Իտրէնի կուսակալուէ վերջին օրերը աւաղակայ ընկերութիւն մը իմացուած էր որ տոնավաճառները կողպտելու էր աչքերին, այս առթիւ յիշեալ փառայն ճամբաները մարքեց, հիմա ասանկ բաներուն խօսքն ալ չըլլար:

Պիլիպի կառավարիչ մեծապատիւ Իսմայիլ Վոյլ փառայն անձամբ տոնավաճառը գտնուելի ալ հանդարտուէ շատ մեծ օգուտ ըրաւ: Պուքրէնը ասիկայ շատ կը սիրեն և պապա կը կանչեն, մարդասէր և բարեսէր վարուցը և բարուցը տեղեկ ըլլալով այն ժամանակէն որ Վրանձաօլա և Պուքրէնի զարիտանի քանի մը ուրիշ տեղեր վայելալով ըրած էր: Ինչն ալ պուքրէններուն բարքը և բնաւորութիւնը շատ աղէկ գիտէ: Աստի մեծաօր տեղութեան կառավարութիւնը այս պաշտօնատարս Պիլիպի կառավարիչ անուանելովը շատ աղէկ ընտրութիւն մը ըրած է:

Քանի մը ժամանակ է յոյն նաւավարներուն խարդախութեանը վրայօք խօսքեր կ'ըլլայ, բայց այս ինչ տեղ ասանկ բան մը եղեր է ըսելով մասնաւոր գիպուածոյ մը պատմութիւն ըրած չունէ ինք: Սոսերս յոյն նաւագետ մը ասոր օրինակ մըն ալ ցուցուց իր վրան:

Յունաց տեղութեան հպատակներէն քանիք մը անուն նաւագետ մը իրեն քանի մը անուն նաւուն մէջ Սէէֆթէն ընդեղէն առնելով որ իբրեւ աւանդ իզմիր մէկ վաճառականի մը պիտի յանձնէր, ճամբայ կ'ըլլէ: Ճամբան քանի մը տեղ պատահելով մէջն ինչքը լրաման կը ծախէ, ստակը ծոցը կը գնէ, և Սեանքեօյ կըլինի առաջը նաւը յատուկ գիտամբ ցամաքը զարնել կուտայ, որ կտոր կտոր կ'ըլլայ: Ինչէց ինչ և ինչ կերպով իզմիր գալով ընդեղէնները սալու մարդոցը կը պատմէ որ նաւը Սեանքեօյի առաջները ձախորդութեամբ ցամաքը զարնելով խորտակեցաւ, և մէջէն ստակի մը բան չի կրցաւ ազատել, ինչն հաղու ազատեցաւ: Բայց այս բանս խարդախութիւն և գողութիւն ըլլալը իմացուելով և ստուգուելով մարդը իզմիրու բանտը դրին:

Սուսամ կողմէն Պէրօ անուն մէկ հոռոմ մը շատ ժամանակէ ՚ի վեր թէ ծովու և թէ ցամաքի վրայ աւաղակութիւն կ'ընէր, և այս բանս թէպէտ յայտնի եղած էր, բայց ձեռք ձգելը մինչեւ հիմա անհնար եղեր էր: Այս անգամ Սուսամ կողմէն գեղերուն մէկը եկած ըլլալը իմացուելով, ասոր ետեւէն բռնելու համար սարտելու յատկացած մարդոցմէն հինգ հոգի գտնուած սուներ կ'երթան կը կոխեն, և աւաղակը բռնելու կ'ըլլան, որ զէնքով զինքը պաշտպանելու և ասոնք մեռցնելու կ'ըլլէ: Ասոնք ալ նոյնպէս զէնքերին ձեռք առնելով Պէրօն և անոր եղբայրը մէկէն կը սպաննեն, որ իր եղբորը պաշտպանութիւն ընելու կը ջանար, և ասով շատ մարդիկ այս անգամին ձեռքէն կ'ազատին:

Վրդայցիներէն տասն և հինգ հոգի չափ մարդիկ մէկ գաղտնիք մը գիտնալով, որով ամէն տեսակ թուղթի վրայէն գիրը բոլորովն անյայտ ընելու ջուր մը հնարեր են, ասոնք գրամատիզաններէ և վաճառականներէ գրամատիզութիւն կամ գրամոց յանձնարարութեան (հավաքի և բոլոցայի) թուղթ կ'առնեն, և ուրիշ գրիչներուն ամենեւին չի

գաղտնիք միայն թուանշաններ և անոր վերաբերեալ գիրերը կ'առնեն, տեղը իրենց ուղածին պէս կը լեյքնեն, և այս եղանակ խարդախութիւնով շատ անձինք վնասու հանդիպուցած էին: Ասոնք անյայտ մնալով շատ տեղեր պտրուեցան, և մէջեր նուն երկու հոգի այս տեսակը ձարտարութիւնը բանեցնելու համար անցածները իզմիր ալ եկան: Բայց իզմիր ձեռք անցան և Պոսնաս խրկուեցան, հոն հարցաքննութեամբ ասոնց ուրջը և ընկերներուն անունները և պահուած տեղերին իմացուեցաւ, բայց այս երկուքէն զոտ ուրիշները տակաւին ձեռք անցած չէն:

ԱՐՏԱՐԻՆ ԻՌԻՆԻ

ԳԱՂԱԻԱ: Ի ռի Պիլիպ ֆուստրըներուն հանգուցեալ թագաւորը իւր կենդանութեանը կը տակ ըրեր էր որ իւր մարմինը Պոսնայի Տրէօ քաղաքին մատուցը, իր նախնեցաւ և իր զինն սեպհական գերեզմանը թաղուի: Պոսնայի հաւարակապեալութեան նախագահը Ի ռի Վարդէն հրաման ըրաւ որ Ի ռի Պիլիպին կտակը կատարվի, և որովհետեւ այս հրամանս տակն ետքը անպատշաճ էր ընտանեացը համար Պոսնաս մտնելը արգիլել, անոնց դաւուրն ալ թողտուութիւն ըրաւ այն պայմանով որ նոյն եկած օրերին ետ դառնան: Ի ռի Պիլիպին ընտանիքը այս հրամանը չընդունեցին, երբ որ իրենց Պոսնաս դառնալուն և հոն կենալուն բացարձակ հրաման տրուի նէ՝ հանգուցելին մարմինն ալ այն ատենը հետեւին պիտի տանին:

Փարիզ քաղաքին մէջ Ի ռի Պիլիպ իր բուն ընտանեացը ըլլալով Մեանտիլ անուն թանգարան մը ունէր, որուն մէջ շատ պատուական և հազուադէպ բաներ կային: Ի ռի Պիլիպ իր կենացը վերջին օրերուն մօտ այս թանգարանը ուղեց, Փարիզը պետութեան խորհրդարանը ստոր վրայ բռնութիւն ըլլալով երբ ստուգուեցաւ որ յիշուի իւր ինչքն է, հրաման եղաւ այն հազուադէպ բաները ամբողջ օնտուա խրկելու: Այս օր իմացաւ Ի ռի Պիլիպ, առատաձեռնութեամբ մը այն բաները ամբողջ Փարիզ քաղաքին շնորհեց: Ասոնք իրենը ըլլալը չստուգած չէր կրնար շնորհել, կը կարծուէր որ աղբի ինչքն է, և Ի ռի Պիլիպ ասոնք ոչ առնելու իշխանութիւն ունի և ոչ շնորհելու:

Վրդայցի շատ օրագիրներ (բայ ՚ի գաղղականներէն), Ի ռի Պիլիպին իր թագաւորութեան տեսնը ֆուստրըն հատարակութեանը համար իր առանձին ստացուածքէն խարձած ստակը, և անոր օրովը և հրամանաւը եղած շնորհութիւնները կը պատմեն: Մենք կարծ ընելու համար միայն անոր հրամանաւը շնորհած չէնքերը յիշենք:

Այն գետին վրան քաղաքին մէջ եօթն կամուրջ շինել տուաւ, որ են Բառուղէլ, Տէր Լիւսիւտ, ար լա Ռեֆոմ, ար լա Սիթէ, ար լա Մէժիլէ, ար Պէրուի, և Բաուանդին և Տամիազ անունով մանր կամուրջները:

Գետին եղըր ութը տեղ լայն փողոցներ շինեց որ թէ կ'ըսուին, և են կոնէլ, Մէլսգիլ, ար լա Ռուլլէ, Բէլլիէ, ար լա Մէժիսի, Վաբուլէն, Մէն Պէրուա, և Մէն Շառլ:

Իտրը հին եկեղեցիները նորոգել և զարդարել տուաւ, ինչպէս են Սօգո տամ ար լա Օսէր, Մէն Վէնասն ար Ռօլ, Մէն Տրի, Մէն Մոքալման և Սիտրէն: Ասոնց ամենուն ալ շէնքը և զարդերը փառաւոր և մեծաօրք են: Մէն Պիլիպ եկեղեցին մեծցուց, Սօգո Տամ եկեղեցին զարդարելու սկրտաւ:

Վտր օրովը տնկուած են յուլիսի արձանը, և Եղիպտոսի Ի ռեքսօք քաղաքէն բերուած երեւելի արձանը, որ միանգամայն զարդ և հնութիւն է, կոտորածիւնը պարտուեցաւ Եղիպտոսի արձաններուն պէս: Պատիլ հրապարակը, Օռսէ և գեղարուեստից անունով պարտաները, քաղաքատունը (Օգէլ ար Վիլ), կըլնէլ սպանդարանին (սալախանէին) արգէտեան զարմանալի ջրհորը, որուն ջուրը հարիւրաւոր կանգուն խորութեանէն առատ յորդութիւն գուրս կը ցալթի: Ինչպիսիք ըսուած ձմեռոցին մօտ կայր տղայոց դպրատունը, ար լա Պոլլալ ըսուած յաղթական կամարը, օրինակ դպրատունը (Իքթոլ Սոսմալ), Ռօլէնի անուամբ ձեմարանը, բժշկական փորձոց հիւանդանոցը, Ռուլէն և Շարաս պուրի և Օռլէան և Սօ քաղաքներուն շարեկառութի կայարանները, բուսաբանութեան պարտեզին հանդիպեալութեան թանգարանը, Եղիպտոսի դաւաճի պարտը, (որ հիմա հասարակապետութեան

նախագահը հոն կը նստի), միաբանութեան (որ լա Բոնքուտ) ըսուած հրատարակը, պատգամաւորաց ժողովարանը, ժառանգական խորհրդակցականաց (բերեբուն) ժողովարանը, Ան Սիւլիս վարդապետանցը որ կարգաւոր ըլլալու պատանիներուն դպրատունն է, տասն և մէկ շրջանակի քաղաքապետներու (մերերու) տեղեր, Ռօքէր թաղի երկու բանտը, Սիւլիս ջրանցքը, հանրաց սենեկին և պատերազմական գործոց տեսչութեան պալատին յիշատակաց դարանները (էփրօք խաղնէսի), կամուրջ և թուփ շինող ճարտարարուեստից գրքերատունը, քաղմարուեստից դպրատունը, Անլէս գին ձմերոցը, խող մարթեղու երկու սպանդարան, Անիոյ Եփրատի վարատունը, Մատիէնի վաճառանցը, բողբոջ տը ֆուսն ըսուած Ղեմարանը, ու տեղիք պահուելու տեղը, գետեղերեաց Պլի հրատարակը, Օւլէանի սրահը, և թագաւորական պալատը: Կան նաև զատ ուրիշ շատ շէնքեր կան, դպրատուններ, հիւանդանոցներ, կամուրջներ, ջուրի ձամբաներ, քարայտակ հասարակ ձամբաներ, թէպէտ անոնք, և այլն, որոնց մէջ երկու բան երեւելի է, մէկը՝ Ան գետը մինչեւ Փարիզ նաւարկելի ընելը, և բոլոր Փարիզ քաղաքին շրջապատը պարիսպ շինելը:

Կան նաև կը հասկըցուի թէ Լուի Ֆիլիքին օրը ամէն տեսակ արուեստաւորներ ինչպէս կը շահին եղեր, սակայն Լուի Ֆիլիքին ինարուն աւելի ջանացող երկու կարգի մարդիկ տեսնուեցան, բան ուրիշներ և ուսանողներ, սյսիքն թագաւորին բանեցուցած գործերէն ստակ վաստիղոյնքը, և թագաւորին շինել տուած կամ զարգարած և պաշտպանած դպրատուններուն և ուսումնարաններուն և ձեմարաններուն մէջ կարգաւ սորվողներ, սյսիքն՝ ապերախներ:

Կան նաև կը հասկըցուի թէ Լուի Ֆիլիքին օրը ամէն տեսակ արուեստաւորներ ինչպէս կը շահին եղեր, սակայն Լուի Ֆիլիքին ինարուն աւելի ջանացող երկու կարգի մարդիկ տեսնուեցան, բան ուրիշներ և ուսանողներ, սյսիքն թագաւորին բանեցուցած գործերէն ստակ վաստիղոյնքը, և թագաւորին շինել տուած կամ զարգարած և պաշտպանած դպրատուններուն և ուսումնարաններուն և ձեմարաններուն մէջ կարգաւ սորվողներ, սյսիքն՝ ապերախներ:

Կան նաև կը հասկըցուի թէ Լուի Ֆիլիքին օրը ամէն տեսակ արուեստաւորներ ինչպէս կը շահին եղեր, սակայն Լուի Ֆիլիքին ինարուն աւելի ջանացող երկու կարգի մարդիկ տեսնուեցան, բան ուրիշներ և ուսանողներ, սյսիքն թագաւորին բանեցուցած գործերէն ստակ վաստիղոյնքը, և թագաւորին շինել տուած կամ զարգարած և պաշտպանած դպրատուններուն և ուսումնարաններուն և ձեմարաններուն մէջ կարգաւ սորվողներ, սյսիքն՝ ապերախներ:

նուն կը վաստիղի կրնայ Պիւֆֆօնի և Վիւլիէի հաւասարիլ: Բայց յեզմտիտական գաղափարները զինքը իր հայրենիքէն և հանգստութեանէն, և բընական պատմութեանն ալ մէկ յառաջացնող և ծաղկեցնող իմաստուն անձ է մինչեւ հիմա պըրկեցին:

ԱՆՊՈՒՄ: Հնդկաստանի Տէլի գաւառը տարին անգամ մը տօնաւաճառ (բանայիլ) մը կ'ըլլայ, և ինչպէս որ կը պատմեն կառաւարտ հնդիկներէն հինգ միլիոնի չափ մարդ հոն կը ժողովուին, և այն տեղը կառաւարտներուն մէկ ուխտատեղին ըլլալով տօնաւաճառը անցնելէն ետքը յիշեալ կառաւարտները իրենց ուխտատեղին երթալով կրօնական պարտականութենէն կը կատարեն: Կան նաև անոնք ղիպ անունով կուռքերուն պաշտօն տանելով կրօնքին իրարու համաձայն չըլլալուն համար ամէն տարի այս երկու կողմը իրարու հետ մեծ կռիւ կ'ընեն, և երկու կողմէն շատ մարդիկ կը մեռնին: Կան նաև ըրած կռիւներուն մէջ երկու կողմէն 18,000 հոգիի չափ մեռեր են: Եւս տարի ալ անանկ բան մը չի պատահելուն համար այն տեղի կառաւարտը որ հնդկաց բառով ասան կ'ըսուի, նախապարտաւորութիւն ըրեր է 113 հառ միլի և 9000 ի չափ պահապան զօրք իրկելէն զատ ինկիլիդներուն Հնդկաստան գտնուած զօրքէն ալ յիշեալ կառաւարտին աղաչանօրը շատ մարդ իրը կուեր է:

Մարդկային մտածութիւնը շատ զարմանալի և իրարու հակառակ բաներ պարունակելուն մէկ օրինակն ալ հոս կը տեսնուի: Հնդիկները հոգեվախութեան հաւատալով կը կարծեն որ մարդս մեռնելէն ետքը անոր հոգին անասուններուն մարմիններուն մէջ կը պտուի, մէկէն կ'ըլլէ մէկալին կը մտնէ, մինչեւ որ ապաշխարութեան ժամանակը անցնելով իր մշտնջենաւոր հանգիստը գտնէ: Կար համար անասուն, և մինչեւ միջ մը անգամ ըս պաննելու խիղճ կ'ընեն, մարդասպանութեան հաւատար սեպելով, ուստի թէ որ միս ուտել ուղեն նէ՝ (որ խիստ քիչ կը պատահի), ստակած անասուն մը կը փնտրուեն, և անոր միսը կ'ուտեն: Որ կը յուսայ որ ստանի նախապարտաւոր մէջ սնած և մեծցած մարդիկ մարդ սպաննեն: Սակայն մարդասպանութեան գայ նէ՝ հնդիկներու պէս դա ժան մարդիկ քիչ կը գտնուին, հոս պատմածնիս ասոր մէկ օրինակ մըն է:

Կալ տարի (1851) աշտարհիս ամէն կողմէն արուեստագետներ իրենց արուեստաշէն նորահար և չի տեսնուած գործերին յ ծնողա պիտի բերեն, և որին գործը հաւնուի նէ՝ պարգեւ և պատիւ պիտի ստանան: Կան իրկայի Սիլիս անուն վաւ ձառական մը այս օրերս յ ծնողա գտնուելով կամք ըրած է որ՝ այս բաներս յ ծնողա տեսնուելէն ետքը Կան իրկա ալ տարուին, և հոն ալ հասարակաց ցոյց արուին, և խոստացաւ որ, Կան իրկայի երեւելի քաղաքներուն մէկուն մէջ յ ծնողա շինուածին նման յատուկ մէկ վաճառաւորաց (չարու) մը շինել տայ, և արուեստաւորները ինչ վարձք յ ծնողա տեսնեն նէ՝ այնչափ մըն ալ հոն ժողովեալ նոնց համար, և ստէնուն ալ ինչքը անկորուստ պահելով իրենց տէրերուն յանձնէ, և թէ որ տէրերը իրենց ինչքը ծախել ուղեն նէ՝ աժողջքով ծախել տայ, և զինքը ամբողջ տիրոջը տրուի, և ձամբու ծախք անունով ստակ մը վար չի գրուի: Եւս խոստամունքներու անպահանջ և անվստի կառարմանը հաստատուն երաշխաւորութիւն ալ ցոյց տուաւ, ուստի որոշուեցաւ որ յ ծնողայի հանդէսին տեսնուած բաները հանդէսը լքմնալէն ետքը Կան իրկա խրկուին:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ: Ռուսաց տէրութեան հարաւային կողմերը ինչ մը արուեստաւորներու կարօս ըլլալով, Եւսգրիայի երկրին բնակիչներուն իմացուց որ, ով որ պարկեշտութեամբ կը կենցաղաւ վարի, և իր չափէն անդին չանցնիր, և իր վրան չինկած բաներուն չի խառնուիր նէ, անանկ մարդիկը կրնան յիշեալ երկիրները երթալ իրենց արուեստը բանիլ, և բաւական չափ ալ կ'ընեն, և կը խոստանայ որ անանկներուն ձամբու ծախքը ուսուց տէրութիւնը վճարելէն զատ մարդ գըրկ հարիւր յիսունական զուռուշ ալ պիտի տայ իբրև արտաքոյ կարգի պատիւ:

ՏԱՆՄԱՍՈՒՔԱ: Շէրքիլու և Հօլզայնի զօրքը տանիմառքացուց զէմ'նոր սաստիկ կռիւ մը ըրին:

րին: Սեպտեմբեր 12ին (օգոստոս 31) կուռոյն մէջ զբառութեց զօրքը յաղթող դռնուեցան, բայց յաջորդ օրը անանկ մը կատարելապէս յաղթուեցան որ չի կարծուիր որ ասկէց ետքը հօլզայնցիք և շէրքիլուցիք նորէն կուռելու համարձակին: Տանիմառքայի տէրութեան պատերազմի գործոց տեսուէչ նախարարը ասոր վրայ յայտարարութիւն մը հանեց, որ պաշտօնական գրուած մը ըլլալուն համար պատշաճ կը համարվի որ այս տեղս գրել:

« Կանոս 12ին կէս օրէն ետքը թշնամին քանի մը տեղէ մեր յառաջապահ զօրացը հետ զարնուեցաւ: Տօրֆշդէզ և Պէնեպէք և Քիօք և Պրէքէնտօրֆ ֆաղերուն վրայ քալով թշնամեաց դուռ մարտակիները յառաջապահներու հետ քիչ մը կըրուեցին ետքը քաշուեցան, և այս կռիւէս բան մը չըլլաւ: Կար հակառակ՝ Քօրէնտօրֆ թեթեւազէններուն տաներորդ խումբը ներք ինկաւ քանի մը ժամ պատերազմելէն ետքը, և Քօշէլ կողմը քաշուեցաւ, հոն որտոր զօրաց երրորդ գունդը կռիւի մտան մինչեւ Սիլուանտէ:

« Սիլուանտէի դիրքը պահեստի զօրաց երրորդ խումբը պահած էր շորս թնդանօղով Շաւ զօրապետին հրամանատարութեան տակը, և իրեն պաշտպանութիւն ունէր հիւսիսային կողմէն Տիւնեղէն մարտիցին վեց թնդանօղները, և որտոր զօրաց երրորդ գունդը և թեթեւազէններուն տասներորդ խումբը: Թշնամին ասոնց վրայ յարձակեցաւ շորս խումբը և երկու վաշա (էսքառօն) զօրքով և 3 մարտիցոյ: Կըրիւս ժամ կուռելէն ետքը թշնամին ետ քաշուելու ստիպուեցաւ, մէկ երկրորդը խումբը ետեւէն ինարով մինչեւ Քօրէնտօրֆ հարածեց, և հոն ժամանակը ուշ ըլլալով և մութը կոխելով կռիւը դադարեցաւ: Չեռքերնիս 140 գերի անցան: Կըրիւս թնդանօղածից զօրաց հրամանատար Շաւ զօրապետին մահը: « Բաւնի մը զօրապետներու ալ վերաւորից կը պատմէ յանուանէ, և ետքը կ'ըսէ. « Վերաւորուած ըստորին հրամանատարներուն և զինուորներուն համարները մինչեւ հիմա 80 ի չափ իմացուեցաւ »:

Կրտսանդուպօրոյ Ժոռնալը լրագիրը կ'ըսէ. « Եւս սաստիկ և կատաղի կռիւներուն մինչեւ հիմա բշեւուն պատճառը այն է որ, Տանիմառքայի զօրքը Հօլզայնի երկիրը սպէ կոխելէն կը զգուշանայ, որով հօլզայնցիք քանի որ յաղթուին նէ նորէն ժողովուելու և նորէն տանիմառքացուց վրայ յարձակելու դիւրութիւն կ'ունենան, բայց կ'ըսուի որ սեպտեմբեր 14ին (2ին) եղած կռիւէն ետքը Տանիմառքայի զօրաց մէջ թշնամոյն երկիրը մտնելու շարժում մը երեւեցաւ որ թշնամոյն փախչելու ձամբան գոցեն: Կանիկ ըլլայ նէ զբառութեանց գործը շատ գեղցած կ'ըլլայ ձարը չի գտնուելու կերպով, և Շէրքիլու և Հօլզայնի իշխանները հարկաւ պիտի ստիպուին ետ կենալու »:

ՍԱՌՏԷՆԻԱ: Ինէնօրօ քաղաքը մէկ նոր աղագային խորհրդարան մը բացուեցաւ, որուն անգամները կնիկ մարդիկ պիտի ըլլան, և կանանց ազգին յառաջադիմութեանը վրայ պիտի խորհին: Կան նաև աղիանց կրթարան պիտի բանան, և հոն սորվեցնելու ուսմունքներուն մէկն ալ զինարուեստ կամ պատերազմի վարժութիւն պիտի ըլլայ: Կին մը սոյս դպրատան մէջ զինարուեստի ուսուցիչ ըլլալու մտքով վարպետ մը դուռաւ, որ սորվեցնելու բանը առաջ ինք սորվի: Բայց վարպետը իբրև անկարող ետ խրկեց սակից, որովհետեւ բերանը առղա չի կենայուն համար ֆիլիպին թուղթը չի կրնար առղայով պատուել ու հրազէն լեցնել, որ այս արուեստիս պիտանի վարժութիւններէն է:

Կան նաև կը հասկըցուի թէ Լուի Ֆիլիքին օրը ամէն տեսակ արուեստաւորներ ինչպէս կը շահին եղեր, սակայն Լուի Ֆիլիքին ինարուն աւելի ջանացող երկու կարգի մարդիկ տեսնուեցան, բան ուրիշներ և ուսանողներ, սյսիքն թագաւորին բանեցուցած գործերէն ստակ վաստիղոյնքը, և թագաւորին շինել տուած կամ զարգարած և պաշտպանած դպրատուններուն և ուսումնարաններուն և ձեմարաններուն մէջ կարգաւ սորվողներ, սյսիքն՝ ապերախներ:

գացած են. բայց տակաւին Պապին հետ չի կր...

ԱՐԳԱՄԱՆ

— Ամենապատիւ Տ. Գովհաննէս Արքայանքան Եր...

— Առաւմտասիրաց սիրող կերեւի թէ հասարակ մարդոց...

Յիշեալ պատուական քահանայները իրենց սիրելի...

Կըլուսամբ որ նորաբողոք ուսումնասիր զաւակներն...

— Հայաստան լրագիրը 1848 սեպտ. 25 թուին պատմած էր...

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Ի հաստատեն աւնուած լուրերը գետնի արդիւնները...

Այլ բերանը Քրիստոսի կողմէրը ցորեն աղէկ էր...

ԱՐԱՄԱՆՈՒՅՑ ՀԱՅԵԼՈՒԿԻՆ ԼՈՒՑՈՒՄԸ

Ի շրջառն արշալոյս արարածն պատուական լրագիրը...

- 1. 4 Չոյնաոր 5 Բաղայն 3 վանի ունեցող բառին
2. Կրին գրեւն էն 2 Ա 2 ծ:
3. Ո. Ղ. Ի. սիլեմաորոսիւմբ և Ա. Ե. Ո. վերջաորոսիւմբ...

նշանակութեամբ, այսինքն հիւր. Հեղու Բային...

- 11. ԱՌ. Երեւան-իւնը:
12. ԵՒ. Երեւան:
13. ԱՒԱՂ. Սիլեմաորոսիւմբ:
14. ՏԱ. Արարիկ սեռով կանոնադր:
15. ԱՃ. Աճիլ Բային կապարեալ է. Երեւ. 7. Ի, ա...

Գալիցիացի Ս. Խաչի Գրգորոսի Իսախանաբար...

ՀՐԵՏԵՐԸ ԿԻՉ
ԼՐԱԳՐԻՍ
Պրոսպեր Գովհաննէս
Չամբաճեան:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԹՅՈՒՆ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻԻՅԵՆՏԻՍԵԱՆ
Ի ՎԵՐՈՒՐ ԽԵՆՆ